

สังคมจะเฟื่องฟู ต้องเชิดชูบัณฑิต

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต)

สารบัญ

สังคมจะเฟื่องฟู ต้องเชิดชูบัณฑิต	๑
ประทีปแห่งแผ่นดิน	๒
สังคมไทยอยู่ในภาวะอ่อนแอ	๓
สังคมไทยมาได้ดีทางจิตใจ แต่ไปได้ไม่ไกลทางปัญญา	๖
สังคมไทยเสื่อมลงไป ถึงกับหันหลังให้ดวงประทีป	๘
สังคมไทย ต้องหันมาม้าตัวต่อไปให้ถึงธรรมไพบุลย์.....	๑๑
ขอให้คนไทยทำบุญจงให้ครบถึงปัญญา	๑๕

สังคมจะเฟื่องฟู ต้องเปิดชุมชนที่๔*

ขอเจริญพร ท่านอาจารย์ราชบัณฑิตทุกท่าน

ขออนุโมทนาที่คณะท่านราชบัณฑิตรุ่นที่ ๔ ได้มีจิตกุศลมาทำบุญในโอกาสมงคลที่กราบได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นราชบัณฑิตในรุ่นนี้ ผ่านมาบรรจบ ครบ ๒๕ ปี ซึ่งนับว่าเป็นกาลเวลายาวนานทีเดียว

ท่านอาจารย์ทุกท่าน ถือว่าเป็นประทีปของแผ่นดิน เพราะว่ามีบัณฑิตนั้น โดยความหมายตามหลักธรรม ก็คือท่านผู้ทรงธรรมทรงปัญญา และกราบที่ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นราชบัณฑิต ก็คือเป็นบุคคลระดับชาติ ที่สมเด็จพระบรมพิตรพระราชสมภารเจ้า พระเจ้าแผ่นดิน ทรงแต่งตั้งในฐานะที่เป็นผู้ก่อปรดด้วยคุณความดี และมีความสามารถที่จะให้แสงสว่างแห่งวิทยาแก่ประชาชนชาติ จึงพูดง่าย ๆ ว่าเป็นประทีปของแผ่นดิน

ท่านอาจารย์ ดร.ระวี ภาวิไล ได้เมตตาแจ้งข่าวมาว่า ในโอกาสนี้จะได้มาเลี้ยงพระ ซึ่งก็เป็นการพบปะกันในหมู่ของราชบัณฑิตร่วมรุ่นเองด้วย และในการทำบุญทำกุศล อุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนานั้น ก็ขอให้อาตมภาพกล่าวสัมโมทนาียกถา

---

* สัมโมทนาียกถา ของพระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต) ในโอกาสที่ราชบัณฑิต รุ่นที่ ๔ ซึ่งได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งมาครบ ๒๕ ปี มาทำบุญเลี้ยงพระที่วัดญาณเวศกวัน เมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๔๖

สัมโมทนียกถาวันนี้ คงจะเป็นเรื่องของการอนุโมทนา มากกว่า เพราะว่าท่านอาจารย์รัชชบัณฑิตเป็นผู้ใหญ่ อยู่ในฐานะ เป็นผู้ให้แสงสว่างแก่ผู้อื่นอยู่แล้ว

ประทีปแห่งแผ่นดิน

การให้แสงสว่าง ที่เรียกว่าเป็นประทีปในที่นี้ ในระดับ แผ่นดิน ก็ต้องเป็นแสงสว่างที่บริสุทธิ์

เมื่อแสงสว่างนั้นบริสุทธิ์ ก็ส่องให้เห็นธรรม คือให้รู้ว่าอะไร เป็นอะไร ให้รู้ความจริง และทำให้คนสามารถแยกแยะได้ว่า อะไร ถูกต้อง อะไรผิดพลาด เรียกว่าง่าย ๆ ว่ารู้ถูกรู้ผิด

แสงสว่างนั้น ก็คือ แสงสว่างแห่งปัญญา แล้วก็ส่องให้เห็น ธรรม ก็จึงเข้ากับคำที่เรียกว่าเป็น บัณฑิต

ในโอกาสนี้ อาตมาภาพขอพูดในเชิงที่เรียกว่าเป็นการปรับ ทุกข์เสียมากกว่า เพราะว่าในเมื่อท่านอาจารย์เป็นแสงสว่างของ แผ่นดิน เป็นประทีปที่สาดส่องให้เห็นธรรม ให้รู้ความจริงความ ถูกต้อง เราก็มาพูดกันถึงคนในแผ่นดินของเรา ว่าทำอย่างไรจะ เดินไปในทางที่ถูกต้อง ด้วยแสงสว่างแห่งปัญญา

แสงสว่างนั้น ในขั้นต้นก็ส่องให้มองเห็นว่าอะไรเป็นอะไร แต่ยิ่งกว่านั้น แสงสว่างนี้ยังสามารถส่องทางและนำทางได้ด้วย ไม่ใช่แค่ส่องสว่างให้รู้ว่าอะไรเป็นอะไร แต่ส่องนำทางอีกด้วย

ส่องนำทาง ก็หมายความว่า มีจุดหมาย นอกจากจะมีความรู้เข้าใจอะไรต่างๆ แล้ว ก็ควรจะไปสู่อุณหภูมิที่ต้งาม ด้วย เพราะเป็นธรรมชาติของมนุษย์ เมื่อมีชีวิต แต่ละบุคคลก็ควรจะมี

ดำเนินชีวิตอย่างมีจุดหมาย อย่างน้อยก็ให้เป็นจุดหมายแห่งความ
ดีงาม สิ่งที่ดี ที่เป็นความสุขความเจริญ

ถ้าเป็นเรื่องของสังคม สังคมนั้นก็ควรจะมีจุดหมายที่ดีงาม
ที่เป็นเรื่องของสันติสุข ความอยู่ร่วมเย็นเป็นสุขร่วมกัน ทั้งอยู่กันดี
ภายในประเทศ และอยู่ร่วมกับชาวโลกได้ดีด้วย

จริงอย่างนั้น ถ้าสังคมนี้ได้รับประโยชน์จากปัญญาและ
ธรรมอย่างแท้จริงแล้ว ก็จะเป็นส่วนร่วมที่ดี ที่สามารถสร้างสรรค์
ประโยชน์สุข หรือนำโลกไปสู่สันติสุข

ถ้าทำได้ถึงขั้นนี้ สังคมของเราก็จะมีส่วนร่วมในการ
สร้างสรรค์อารยธรรม คือไม่จำกัดอยู่แค่เฉพาะประเทศของตนเอง
แต่จะสามารถก้าวไปสู่การร่วมแก้ปัญหาของโลกทั้งหมด

สังคมไทยอยู่ในภาวะอ่อนแอ

อย่างไรก็ตาม สังคมไทยของเรา หรือแผ่นดินไทย เวลานี้
ในแง่หนึ่งก็เหมือนกับประเทศทั้งหลายทั่วโลก ที่มีปัญหากันมาก
นอกจากปัญหาที่ร่วมกันแล้ว ก็ยังมีปัญหาพิเศษเฉพาะของตนเอง
อีก

ทุกวันนี้ หนังสือพิมพ์ก็ลงข่าว สื่อต่างๆ ก็เผยแพร่เรื่องราว
ซึ่งล้วนเป็นข่าวสารข้อมูลที่ดีให้เห็นสภาพสังคมไทย ในทางที่บ่น
กันว่าไม่น่าปรารถนา เป็นความเสื่อม หรืออ่อนแอ ไม่มีกำลังที่จะ
สร้างอนาคต

ที่ว่าเสื่อม ก็หมายความว่า เคยเดินมาได้ดีก้าวหน้าเจริญ
ออกงาม หรืออย่างน้อยทรงตัวได้ แต่ตอนนี้เสื่อม ก็คือถอยลงไป
หรือทรุดลงไป แย่กว่าเดิม

ความหมายอีกอย่างหนึ่งก็คือ ไม่มีกำลังที่จะไปสร้างสรรค์
ทำอะไร แม้แต่ในยุคนี้ ที่นิยมเรียกว่าเป็นยุคแห่งการแข่งขัน ก็ไม่มี
กำลังแม้แต่จะไปแข่งขันสู้เขาได้ ไม่ต้องพูดถึงว่าจะไปช่วย
แก้ปัญหาของโลก เพราะในโลกสมัยนี้ คนที่จะก้าวไปแก้ปัญหาได้
ก็ต้องเก่งถึงขั้นผ่านการแข่งขันไปได้ก่อน

การแข่งขันเป็นปัญหาในตัวอยู่แล้ว เรากำลังขาดแคลนผู้
จะมาแก้ปัญหาให้แก่โลก โลกเดี๋ยวนี้ได้แค่มีประเทศที่เก่งในการ
แข่งขัน แต่ไม่มีประเทศที่มีความสามารถเหนือการแข่งขัน ที่จะไป
แก้ปัญหาของโลก คือปัญหาที่เกิดจากการแข่งขันแย่งชิงกันนั้นได้

ถ้าประเทศไทยเรา ไม่มีความสามารถ แม้แต่จะแข่งกับเขา
ก็หมอบคลานหรือจมอยู่ข้างล่างเสียแล้ว จะยืนตัวยืดอกหรือก้าว
ขึ้นไปแก้ปัญหาของโลกได้อย่างไร

ขณะนี้เราได้เห็นสภาพที่สื่อถึงความเสื่อมโทรมอ่อนแอใน
สังคมไทยมากมาย และสภาพที่อ่อนแอนั้นก็มิหลายด้าน

เริ่มด้วยอ่อนแอทางกาย คือเรื่องสุขภาพ อันนั้นก็มิปัญหา
ด้านโรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งในตอนนี้ไม่จำเป็นต้องพูดถึง

จากนั้น ความอ่อนแอในด้านพฤติกรรม คือมีพฤติกรรมที่
ไม่ดีไม่งาม ไม่เป็นไปเพื่อการสร้างสรรค์ เป็นพฤติกรรมที่ไม่มีหลัก
ควบคุมตัวเองไม่ได้ ไม่สามารถตั้งตัวอยู่ในกฎกติกา เป็นต้น

ด้านต่อไป ความอ่อนแอทางจิตใจ คือมีจิตใจที่ไม่เข้มแข็ง ไม่มีกำลัง ขาดความเพียรพยายาม ระวัง ท้อถอย ไม่สู้ความเหนื่อยยาก ไม่สามารถตั้งมั่นอยู่ในหลักการอะไรต่างๆ ได้ แล้วก็ถูกชักจูงไปในทางที่เหลวไหล ในทางที่เสื่อมทรามได้ง่าย

แต่ที่สำคัญที่สุดก็คือ ความอ่อนแอทางปัญญา มนุษย์นั้นถ้าปัญญาอ่อนแอ ถึงจะมีพลังอื่นดี แต่ถ้าไม่มีพลังปัญญา ก็ทำอะไรไม่ลุล่วง ไม่สำเร็จ

สังคมไทยของเราเวลานี้ ไม่ต้องพูดถึงความเสื่อมโทรมด้านอื่น ที่มีข่าวคราวมากมาย เริ่มตั้งแต่ด้านพฤติกรรม ที่กลาดเกลื่อนไปด้วยอบายมุข เรื่องการประทุษร้ายเบียดเบียนแย่งชิงอาชญากรรมประเภทต่างๆ เต็มไปด้วยการละเมิดศีลตั้งแต่ข้อ ๑ ถึงข้อ ๕ ซึ่งเห็นได้ง่ายอยู่แล้ว

พูดถึงด้านสำคัญที่สุด คือข้อสุดท้ายเลย ได้แก่ความเสื่อมโทรมทางปัญญา อย่างเมื่อวานนี้ ก็มีข่าวหนังสือพิมพ์ลงพอดี ว่าผลของการวิจัยออกมาทาง สกว. บอกถึงภาวะของเด็กไทยเราปัจจุบันนี้ แสดงผลของการพัฒนาแบบองค์รวม โดยที่ว่าคณะทำงานวิจัยชุดนี้ ได้ไปค้นคว้าตรวจสอบมา ได้ข้อสรุปว่าเด็กไทยปัจจุบันนี้ ยิ่งโตขึ้น ยิ่งมีสติปัญญาลดลง

หมายความว่า เด็กไทยสมัยนี้ เมื่อเรียนชั้นประถมยังมีไอคิวสูงหน่อย พอโตขึ้นไปเป็นนักเรียนมัธยมวัยรุ่น กลับมีสติปัญญาความคิดลดลง ซึ่งไม่น่าจะเป็น เพราะความจริงแล้วไอคิวควรจะสูงขึ้น

สภาพอย่างนี้เป็นเรื่องที่น่าห่วงใย และเป็นความอ่อนแอทางปัญญาแน่นอน ถ้าคนไทยอ่อนแอทางปัญญาแล้ว จะรักษาประเทศชาติสังคมไว้ได้อย่างไร ไม่ต้องพูดถึงว่าจะนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้า

ปัญหานี้เป็นเรื่องที่ถือว่ายิ่งใหญ่มาก แต่เป็นความยิ่งใหญ่ในทางลบ เป็นความยิ่งใหญ่ในทางเสื่อม ไม่ใช่ทางเจริญ

สังคมไทยมาได้ดีทางจิตใจ แต่ไปไม่ได้ไม่วิถีทางปัญญา

ปัญหาที่เกิดขึ้นมาเป็นอย่างนี้ มีเหตุปัจจัยต่างๆ มากมาย รวมไปถึงเรื่องที่สัมพันธ์กับสภาพจิตใจ เช่น การเห่อตามค่านิยมปัจจุบัน ในเรื่องการเสพบริโภค ซึ่งใช้ศัพท์เรียกกันว่าเป็น **สังคมบริโภคนิยม**

เมื่อคนไทยส่วนมากหันไปในด้านบริโภคนิยม สังคมไทยก็ย่อมเสี่ยงต่อความเสื่อมทางปัญญาเป็นธรรมดา ยิ่งพื้นฐานในด้านการแสวงปัญญาไม่ค่อยมีอยู่แล้ว ก็ยิ่งอันตราย

สังคมไทยเวลานี้ เราได้รับผลที่สืบต่อกันมาด้วย คือคนไทยเราน่าจะไม่น้อยกว่าหนึ่งศตวรรษมาแล้ว ได้ขาดวัฒนธรรมในการแสวงปัญญา จะเห็นว่าความใฝ่รู้ ความต้องการรู้ และการที่จะต้องหาทางเข้าถึงความจริงให้ได้นั้น ไม่ค่อยมี

เมื่อไม่มีความใฝ่รู้ ไม่เป็นนักแสวงปัญญา ไม่มีวิธีคิดในการที่จะหาปัญญา ปัญญาก็ไม่เจริญออกงาม ไม่พัฒนา ฉะนั้นปัญญาที่จะเข้มแข็งขึ้นมา ก็เป็นไปไม่ได้

สภาพเช่นนี้โยงไปถึงพื้นฐานในทางจิตใจ คือจิตใจขาดความอยากในทางปัญญา จึงเรียกว่าขาดความใฝ่รู้ แล้วก็ทำให้ไม่แสวงปัญญา

เวลานี้ สังคมไทยเรา แม้แต่สิ่งดีที่มีอยู่ ก็เสื่อมโทรมลงไป ต้องยอมรับว่า สังคมไทยเรานี้ก็มีดีอยู่มาก ในทางจิตใจเราได้พัฒนามามาก อย่างที่พูดกันว่า เป็นสังคมที่คนมีน้ำใจดี พูดง่าย ๆ ว่า **มีวัฒนธรรมแห่งเมตตา**

สังคมที่มีวัฒนธรรมแห่งเมตตา นี้ ต้องนับว่า เป็นสังคมที่พัฒนาไปได้ไกล เพราะโลกนี้เต็มไปด้วยการเบียดเบียนแย่งชิงแข่งขัน ทำร้ายกัน มีความโหดร้ายทารุณมาก เกิดสงครามทั่วไปหมดและตลอดมา

สังคมไทยเรานี้มีดีที่วัฒนธรรมแห่งเมตตา แต่ส่วนที่เรายังอ่อน คือวัฒนธรรมแสวงปัญญา ตามหลักพระพุทธศาสนาถือว่า **มนุษย์จะบรรลุผลสำเร็จอย่างสูง ต้องอาศัยปัญญา** คนเป็นพระพุทธเจ้าด้วยปัญญา ถ้ามีแค่เมตตาเป็นพระพุทธเจ้าไม่ได้

ความมีเมตตาเป็นส่วนหนึ่งของหลักธรรมที่เรียกว่า **พรหมวิหาร ๔** คือ **เมตตา กรุณา มุทิตา และ อุเบกขา** เมื่อมีเมตตาที่เป็นตัวนำในพรหมวิหาร ๔ ก็เข้าทางที่จะเป็น**พระพรหม**

เมตตา เป็นคุณธรรมอันประเสริฐ เป็นภาวะจิตใจที่ตั้งงามอย่างยิ่ง แต่ เมตตานี้ทำให้เป็นได้แค่**พระพรหม** หากหวังจะเป็น**พระพุทธเจ้า** ต้องเป็นด้วย**ปัญญา** หมายถึงปัญญาที่พัฒนาไปถึงขั้นที่เรียกว่า **“โพธิ์”**

สังคมไทยเรานี้ ที่ผ่านมานในอดีตนั้นไปได้ไกล เป็นสังคมในระดับที่จะเป็นพรหมแล้ว แต่ไม่ยอมเป็นพระพุทธรเจ้า คือไม่ชอบพัฒนาปัญญา

ถ้ามุ่งหมายจะเป็นชาวพุทธแท้จริง ต้องขึ้นไปให้ถึงทางของพระพุทธรเจ้า คือทางแห่งปัญญา เพราะฉะนั้น ถ้าจะเป็นสังคมพุทธที่แท้ ก็ต้องใฝ่รู้แสวงปัญญาให้มาก จึงต้องก้าวไปอีกขั้นหนึ่ง

ที่พูดมานี้เท่ากับบอกว่า เมื่อมองในเชิงสังคม การที่คนไทยได้นับถือพระพุทธรศาสนากันมานี้ สังคมไทยน่าจะยังก้าวไปไม่ได้ไกลในพระพุทธรศาสนา

เมื่อใช้หลักนี้วัดดูก็หมายความว่า ถ้าเป็นสังคมที่ไม่นิยมปัญญา ไม่ใฝ่แสวงปัญญาจริง ก็แสดงว่า ยังก้าวไปในพระพุทธรศาสนาได้น้อย ยังไม่ตรงจุด คือยังมาได้แค่ขั้นจิต มีศีล มีสมาธิ แต่ปัญญาไม่ค่อยเอา

ที่นี่ ถ้าทางเมตตามี ก็ดีแล้ว แต่ไม่ควรหยุดแค่นั้น น่าจะก้าวไปในวัฒนธรรมแสวงปัญญา เป็นนักหาปัญญา โดยชอบค้นคว้าสืบหาความจริงต่างๆ

สังคมไทยเสื่อมลงไป ถึงกับหันหลังให้ดวงประทีป

แต่เวลานี้ ที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง และจะน่าอัปอายด้วย ก็คือ นอกจากไม่พัฒนาวัฒนธรรมแสวงปัญญาแล้ว แม้แต่วัฒนธรรมแห่งเมตตามีมีอยู่ ก็กำลังเสื่อมโทรมลงไป สิ่งดีที่มีอยู่ ก็รักษาเอาไว้ไม่ได้

เวลานี้สภาพของการเบียดเบียนกัน ความโหดร้ายทารุณเพิ่มขึ้นมากในสังคมไทย จนกระทั่งต้องเอามาบ่นกันนักหนา อย่างเรื่องอาชญากรรมต่างๆ แม้แต่ในครอบครัว มีความโหดร้ายทารุณการฆ่ากัน แม้กระทั่งลูกฆ่าพ่อแม่ จนถึงพ่อแม่ฆ่าลูก ก็มีมากขึ้น

สภาพอย่างนี้แสดงว่า วัฒนธรรมเมตตาที่เคยมีมาอย่างน่าภาคภูมิใจในสังคมไทย ก็เสื่อมโทรมลงไป จึงเป็นเรื่องที่น่าห่วงใยว่า ทำอย่างไรจะให้คนไทยเรานี้

หนึ่ง รักษาความดีที่มีอยู่ คือ วัฒนธรรมแห่งเมตตาก็ดำรงรักษาไว้ให้ได้

สอง พัฒนาส่วนที่ยังขาดไป คือ เพิ่มพูนวัฒนธรรมแสวงปัญญาให้มีพร้อมขึ้นด้วย

ถ้าได้ทั้งสองอย่าง ก็เป็นหลักประกันว่า สังคมประเทศชาติ จะเจริญงอกงามได้อย่างแน่นอน

แต่การที่คนเราทั่วๆ ไป หรือคนส่วนใหญ่ในสังคม จะรักษาและพัฒนาวัฒนธรรมเหล่านี้ได้ คือ ทางด้านจิตใจ รักษาวัฒนธรรมแห่งเมตตา และทางด้านปัญญา พัฒนาวัฒนธรรมแสวงความรู้ขึ้นมาได้ ก็ต้องมีผู้ชี้แนะช่องทาง คือ สาดส่องแสงสว่างแห่งปัญญาให้นั่นเอง

พร้อมกันนั้น คนในสังคมนี้ ก็ต้องมีความโน้มเอียงของจิตใจ ที่จะมาน้อมรับแสงสว่างหรือคบหาแบบอย่างที่เป็นแหล่งแห่งปัญญานั้นด้วย

ถ้าสังคมเห็นคุณค่าของผู้มีปัญญา พุดง่าย ๆ ว่า เห็นคุณค่าของบัณฑิต และเชิดชูบัณฑิต สังคมนั้นก็มีทางที่จะแก้ไข

ปัญหา อันนี้ก็เข้าหลักที่ว่า ไม่คบคนพาล แต่คบบัณฑิตนั่นเอง ซึ่งเป็นมงคลข้อต้นๆ

ในทางพระพุทธศาสนาถือว่า เรื่องของสังคมนั้น ต้องเริ่มที่นี้ คือที่ “อเสวนา จ พาลานํ ปณฺทิตานญฺจ เสวนา” แล้วก็ต่อด้วยข้อสำคัญคือ “ปุชฺชา จ ปุชฺชนียานํ” จึงจะเป็น “เอตมมฺงคฺลมุตฺตมํ” คือไม่คบคนพาล คบบัณฑิต และบูชาคนที่ควรบูชา เป็นอุดมมงคล

อันนี้เป็นจุดที่จะแก้ไขปัญหา คือจะต้องยอมรับนับถือเข้าหากันดีมีปัญญา หมายความว่า เมื่อยังไม่ใฝ่ปัญญาด้วยตนเอง เพราะเป็นนามธรรมที่ยาก ก็มีตัวบุคคลมาช่วยเชื่อมต่อไป

ทั้งนี้ สังคมจะต้องเชิดชูบัณฑิต ต้องยกย่องผู้มีปัญญาและทรงธรรม ถ้าสังคมมีความโน้มเอียงอย่างนี้ การที่จะใฝ่ปัญญา แสวงปัญญา หรือนิยมปัญญา ก็มีทางเป็นไปได้

ถึงตอนนี้ก็เป็นปัญหาขึ้นมาในสังคมไทยของเราอีกว่า เรามีแนวโน้มไหม? ที่จะไม่คบคนพาล แต่คบบัณฑิต

สังคมนีนี้เป็นสังคมที่ชอบคบคนพาล หรือชอบคบบัณฑิต พอเริ่มต้นขึ้นมา ก็เป็นปัญหาแล้ว

ที่นี้ก็เลยต่อไปถึงข้อที่ว่า “บูชาคนที่ควรบูชา” คือยกย่องเชิดชูให้ความสำคัญแก่บัณฑิตนั่นเอง หมายความว่า สังคมนี้นี้ต้องสร้างกระแสให้แก่นุชชยที่อยู่ในสังคมนั้น โดยถือหลักการสำคัญว่า ต้องยกย่องเชิดชูคนดี นิยมนับถือคนมีปัญญา ที่ทรงธรรม ซึ่งเรียกว่าบัณฑิตนั่นเอง

ถ้าสังคมไทยนิยมเชิดชูคน หรือยกย่องนับถือคนเพียงด้วยทรัพย์สินเงินทอง ด้วยอำนาจความยิ่งใหญ่ หรือด้วยเรื่องอื่นๆ เช่น

การเสพบริโภคแล้ว สังคมไทยนั้นจะเอาดีได้อย่างไร ความโน้มเอียงที่จะเกิดกระแสในการนิยมบัญญัติ และเทิดค่าคุณธรรมความดีงาม ก็ไม่มีทางเกิดขึ้น

ตามหลักการทางธรรมนั้น ไม่ใช่เพียงแค่ว่า การไม่คบคนพาล คบบัณฑิต และยกย่องนับถือคนที่ควรนิยมบูชา จะเป็นมงคลเท่านั้น มีพุทธภาษิตสำคัญไว้ที่เดียวว่า (พ.ช.๒๗/๔๕๒/๑๙๐)

อमानนา ยตุถ ลียา สนฺตานิ วา วิมานนา
หีนสมฺมานนา วาปี น ตตุถ วสตี วเส

การไม่นับถือบัณฑิต การเหยียดหยามคนดี หรือการยกย่องคนเลว มีในที่ได้ ไม่ควรอยู่ในที่นั้น

เพราะฉะนั้น จึงต้องมาแก้ที่นี้ เพราะกลายเป็นว่า เมืองไทยเวลานี้เป็นสังคมที่ไม่เข้าหลัก “อเสวนา จ พาลานํ ปญฺชิตานญฺจ เสวนา ปุหา จ ปุชนียานํ” แต่กลายเป็นสังคมที่ตรงข้าม คือชอบเสวนาคนพาล ผ่านข้ามบัณฑิต และชื่นชมหลงใหลคนที่ไม่น่านิยมบูชา

บุหา ก็คือ ยกย่อง เชิดชู ชื่นชม นิยม นับถือ สังคมต้องให้ความสำคัญแก่คนทำความดี คนมีความดี และคนมีปัญญา โดยถือว่าเป็นบุคคลที่มีคุณค่าสูง แต่ถ้าสังคมยกย่องตรงข้ามจากนี้ ก็แน่นอนว่าจะต้องก้าวไปในทางตรงกันข้าม

สังคมไทย ต้องหันมาก้าวต่อไปให้ถึงธรรมไปพลุลย์

ดังนั้น จึงมาถึงปัญหาอีกข้อหนึ่งที่ว่า ทำอย่างไรจะให้สังคมไทย เกิดความใฝ่นิยมบัญญัติ และหันไปหาธรรม

เริ่มต้นก็ต้องมีแบบอย่างและมีความนิยมในแนวทางที่ดี คือ มีสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ ตัวบุคคลที่ดี ที่จะ เป็นแบบอย่างให้เขายึดถือ โดยที่ว่าเป็น แบบอย่างนั้น เป็นบัณฑิต และสังคมนิยามยกย่อง

ถ้าสังคมนิยามยกย่องบัณฑิต การยกย่องปัญญาก็ตามมาเอง แล้วต่อจากนั้น บัณฑิตก็มีโอกาสที่จะให้ปัญญา ที่จะชี้แจง แนะนำ คนที่ฟัง

เวลานี้ คนไม่อยากฟังบัณฑิต แต่ชอบไปฟังอะไรก็ไม่รู้ ออกไปนอกหล่นนอกทาง ฉะนั้นความนิยมธรรมนิยามปัญญาก็ไม่เกิดขึ้น

จึงเป็นเรื่องใหญ่ที่ว่า **ทำอะไร จะให้แสงสว่างที่เรามีอยู่นี้ เกิดประโยชน์แก่แผ่นดินอย่างแท้จริง** ซึ่งล้วนแต่เป็นปัญหาพื้นฐานของสังคมไทย

เวลานี้สังคมไทย เราต้องถือว่าเหมือนยืนอยู่ที่ **ทางสองแพร่ง** จะเลือกเอาทางไหน? ซึ่งต้องเป็นทางไปสู่จุดหมายที่ดีที่ถูกต้อง

ทางพระศาสนาบอกว่า จุดหมายของสังคม พุดในแง่หนึ่ง คือ **ต้องมีความไพบุลย์ และความไพบุลย์นี้ก็มี ๒ อย่าง** คือ

๑. **อามิสไพบุลย์** คือความมั่งคั่งพรั่งพร้อมทางด้านวัตถุ หรือความอุดมสมบูรณ์ในเรื่องสิ่งเสพบริโภค

๒. **ธรรมไพบุลย์** คือความมั่งคั่งพรั่งพร้อมทางธรรม หรือความอุดมสมบูรณ์ทางภูมิธรรมภูมิปัญญา เช่น มีศีลธรรม วัฒนธรรม วิชาการ งานสร้างสรรค์อะไรต่างๆ ที่เจริญก้าวหน้าประณีตงดงามล้ำเลิศ

ทั้งนี้ก็อยู่ที่แนวทางของสังคม ถ้าคนใฝ่นิยมแต่เรื่องการเสพการบริโภค และใช้ปัญญาเพียงเพื่อแสวงหาสิ่งเหล่านี้ ก็จะได้แค่อามิสไพบูลย์ คือ ความพร้อมทางด้านวัตถุหรือทางด้านอามิส แต่ธรรมไพบูลย์จะไม่เกิด

ถ้าธรรมไพบูลย์ไม่มี ในระยะยาวอามิสไพบูลย์ก็ไม่สัมฤทธิ์ผล แต่จะเป็นไปในทางเบียดเบียนกันมากขึ้น ทำให้สังคมเสื่อมลง และในที่สุดก็ดำรงรักษาอามิสไพบูลย์เอาไว้ไม่ได้

ถ้าจะให้ถูกต้องไปด้วยกัน ทั้งอามิสไพบูลย์และธรรมไพบูลย์ โดยเอาอามิสไพบูลย์เป็นฐาน หรือเป็นปัจจัยให้แก่ธรรมไพบูลย์ และเอาธรรมไพบูลย์มาคุมเป็นยอด

ทั้งนี้ เพราะว่า เมื่อเศรษฐกิจดี มีวัตถุ เริ่มแต่ปัจจัย ๔ พร้อมพอสมควรแล้ว คนก็จะได้อาศัยความพร้อมทางเศรษฐกิจนั้น เป็นสภาพเอื้อ เพื่อจะได้แสวงงธรรมแสวงปัญญา พัฒนาจิตใจ พัฒนาปัญญา พัฒนาวัฒนธรรม รวมทั้งวิชาการเป็นต้น ให้เข้าถึงภาวะที่เลิศที่ประเสริฐของความเป็นมนุษย์ต่อไป

มิฉะนั้น สังคมก็จะเอาอามิสไพบูลย์ หรือวัตถุ หรือเรื่องเศรษฐกิจเป็นจุดหมาย ซึ่งถือว่าผิดหลัก เพราะว่าผิดตั้งแต่ต้น แม้แต่ตัวถ้อยคำก็ผิด เพราะว่าจำพวกวัตถุนี้ ท่านเรียกว่าเป็นปัจจัย

ปัจจัยนั้นเป็นสิ่งจำเป็น แต่เป็นตัวเกื้อหนุน เป็นเครื่องช่วยมิใช่เป็นจุดหมาย

ฉะนั้น คนเรามีวัตถุประสงค์ มีเศรษฐกิจดี ก็เพื่อเป็นปัจจัยที่อาศัยที่จะเกื้อหนุน ให้เราก้าวไปสู่จุดหมายที่สูงส่งดั่งงาม คือความเลิศประเสริฐทางธรรมทางปัญญา

ที่นี่ ถ้าสังคมไทยมาเอาอามิสหรือเอาวัตถุประสงค์เป็นจุดหมายเสียแล้ว ก็เท่ากับกลับเอายอดมาเป็นฐาน หรือพลิกเอาพื้นข้างล่างขึ้นไปเป็นยอดข้างบน ก็จะเป็นสังคมที่ตั้งตัวผิด ไม่เป็น “อตุตฺสุมมาปณฺธิ” เพราะฉะนั้นก็จะก้าวไปสู่ความเจริญได้ยาก

ฉะนั้น สังคมไทยจะต้องทำให้อามิส หรือวัตถุประสงค์ หรือด้านเศรษฐกิจนี้เป็นปัจจัย โดยที่เรารู้ขอบเขตความสำคัญของมัน และสร้างขึ้นมาในฐานะเป็นสิ่งจำเป็น แต่ให้เป็นปัจจัยเกื้อหนุนความเจริญของงามทางธรรมทางปัญญาให้ได้ อันนี้เป็นปัญหาของสังคมไทยที่จะต้องแก้ไขกันต่อไป

วันนี้ก็คงพูดได้แค่เป็นการปรับทุกข์ ว่าสังคมของเราเป็นอย่างไร แล้วเราจะทำกันอย่างไร

ทำอย่างไรจะให้เกิดอามิสไพบูลย์ ที่มีธรรมไพบูลย์เป็นตัวคุม และเป็นตัวจุดหมายที่แท้

ให้อามิสไพบูลย์เป็นตัวทรง เป็นฐาน เป็นปัจจัยให้แก่ธรรมไพบูลย์ ซึ่งเป็นความไพบูลย์ที่แท้จริง สมกับความเป็นมนุษย์

มิฉะนั้น อามิสไพบูลย์ ก็คงจะทำให้มนุษย์นี้เก่งกว่าสัตว์ทั้งหลายทั่วไป ในแง่ที่สามารถแสวงหาแย่งชิงได้เก่ง และสะสมไว้ได้พร้อมเท่านั้น แล้วก็หมกมุ่นมัวเมาติดจมอยู่ ไม่ได้ก้าวไปไหนดีกว่านั้น

การที่จะมีอามิสไพบุญย์ โดยมีธรรมไพบุญย์มาคุ่มมาเติมเติม หรือมาทำให้พร้อมบริบูรณ์สมบูรณ์ได้นี้ ก็ต้องเป็นไปตามหลักการที่ว่า อย่างน้อยพูดง่ายๆ คนต้องมีทั้งวัฒนธรรมทางจิตใจ และวัฒนธรรมทางปัญญา ซึ่งก็จะต้องอาศัยการที่คนนั้นมีลักษณะจิตใจที่มีความใฝ่รู้ ชอบแสวงปัญญา

เมื่อโยงออกไป ก็กลายเป็นเรื่องของสังคมทั้งหมด ที่จะต้องมีความใฝ่นิยมปัญญา ซึ่งรวมไปถึงการที่สังคมจะต้องบูชาคนที่ควรบูชา ยกย่องท่านที่เป็นบัณฑิต และยกย่องเรื่องปัญญา เรื่องความรู้ และเรื่องความดีงาม คือธรรม แล้วทุกอย่างก็จะประสานกัน ให้เป็นไปด้วยดี

ขอให้คนไทยทำบุญอุทิศให้ครบถึงปัญญา

ขออนุโมทนาท่านอาจารย์ราชบัณฑิตรุ่นที่ ๔ ที่ได้มีเมตตา มาเยี่ยมวัดแล้วก็มาทำบุญเลี้ยงพระ ซึ่งเป็นการดำเนินแนวทาง ที่เรียกตามวัฒนธรรมของญาติโยมคนไทย ว่าเป็นการทำบุญทำกุศลให้เป็นสิริมงคล โดยถือว่า “มงคลที่แท้เกิดจากกุศล”

ทั้งนี้ เพราะว่า มงคล แปลว่า สิ่งที่น่ามาซึ่งความสุขความเจริญ อะไรที่จะนำความสุขความเจริญมาให้ได้อย่างแท้จริง ก็คือ กุศล ได้แก่สิ่งที่ดีงาม ทั้ง “บุญ” ทั้ง “บัณ”

ทั้ง “บุญ” ทั้ง “บัณ” ก็หมายความว่า ทั้ง “ปัญญา” และทั้ง “ปัญญา” กล่าวคือความดีหรือบุญที่แท้ซึ่งประกอบด้วยบุญทั่วไป และ บุญอย่างสูง ที่เรียกว่า ปัญญา

ทั้ง “บุญญ์” และ “ปัญญา” เป็นบุญด้วยกันทั้งสองอย่าง เมื่อครบทั้งสองอย่างก็เป็นบุญที่ครบถ้วนสมบูรณ์ บุญที่มีครบถึง ปัญญาจึงจะทำให้สำเร็จจุดหมายของพระพุทธศาสนา คือ โภธิญาณได้

เป็นอันว่า “บุญญ์” มี “ปัญญา” มาบรรจบ ครบเป็นบุญขั้นสูงบริบูรณ์ ปัญญา ก็กลายเป็นโพธิ จึงตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า

ญาติโยมคนไทยเรา ก็ทำบุญซึ่งมีบุญขั้นปัญญาด้วย เช่น ฟังธรรม เป็น “กัมมัตสวนมัย” ซึ่งเป็นบุญกิริยาอย่างหนึ่ง แล้วบุญนั้นก็จะพัฒนาขึ้นมาเป็นคุณสมบัติที่ดี ซึ่งทำให้เกิดผลเป็นความเจริญอกงามของชีวิต แล้วก็ขยายไปสู่ความเจริญอกงามของสังคมทั้งหมด

เพราะฉะนั้น บุญ คือกุศล เป็นสิริมงคล เพราะเป็นเหตุ นำมาซึ่งความสุขความเจริญที่แท้จริง ท่านอาจารย์ที่มาสร้างมงคล ด้วยการทำกุศลในวันนี้ เป็นเพียงนิทัศนะอันหนึ่ง เพราะว่าตามปกติได้ทำอยู่ตลอด

โดยเฉพาะวันนี้ได้มาแสดงออกในโอกาสที่เหมาะสมที่ควร ซึ่งเป็นโอกาสสำคัญ ที่ดำรงสถานะมาครบ ๒๕ ปี อันเป็นเวลาที่ยาวนานทีเดียว ในการที่ได้ทำประโยชน์ให้แก่สังคมประเทศชาติ เป็นประทีปส่องแสงสว่างให้แก่แผ่นดินนี้ ดังที่ได้กล่าวมา

ขอให้แสงสว่างที่ดวงประทีปส่องให้คนรู้สิ่งต่างๆ รู้ทาง รู้ธรรม รู้ความจริงนี้ ได้แพร่ไป และให้คนหันมารับนำไปใช้ประโยชน์ เพื่อให้เกิดความเจริญอกงามแก่ชีวิตและสังคมสืบต่อไป

รัตนตฺยานุกาเวน รัตนตฺตยเตชสา ด้วยเดชานุภาพคุณพระ
รัตนตรัย พร้อมทั้งบุญกุศลที่ได้บำเพ็ญมา อันเป็นคุณความดีของ
ทุกท่านอาจารย์ ในการให้ความรู้แก่สังคมไทย และแก่คนทั่วไปนี้
จึงเป็นปัจจัยอภิวาลรักษาให้ท่านอาจารย์ราชบัณฑิตรุ่นที่ ๔ แห่ง
ปี ๒๕๒๑ ที่บรรจบ ๒๕ ปี ในปี ๒๕๔๖ นี้ พร้อมทั้งครอบครัว
ญาติมิตรทั้งหลาย เจริญด้วยจตุรพิธพรชัย มีความร่มเย็นงอกงาม
ในธรรม สามารถนำมาซึ่งประโยชน์สุขแก่สังคมประเทศชาติและ
แก่ชาวโลกได้ โดยมีกำลังพร้อมยิ่งขึ้นไป ตลอดกาลทุกเมื่อ
เทอญ